

Η θέση της γυναίκας στην Ομηρική εποχή

(γυναικείοι χαρακτήρες και ιδιωτικός βίος της γυναίκας στην Οδύσσεια)

Μια εργασία της Α3 τάξης, στην Οδύσσεια (α, ζ), βασισμένη σε φύλλα εργασίας της φιλόλογου της, Σολδάτου Σταματίνας

Έγραψαν οι μαθητές:

Θεοχαρόπουλος Λευτέρης
Θωμοπούλου Σοφία
Καμινάκης Βασίλης
Κανόζα Άλεξ
Καραγεωργοπούλου Κατερίνα
Καραμάνης Δήμος
Καραμήτσος Τάσος
Καραμπότσιου Γαρυφαλίνα
Καραφυλλάκη Δήμητρα
Καραφυλλάκης Χρήστος
Καστριτσίου Ζωή
Κάτσηνου Μαρίνα
Κατσιμάνη Φαίδρα
Κλαουράκη Ελένη
Κονταξάκη Εύη
Κοπακάκης Τζού
Λαμαρίσιου Ιωάννα
Λέσσης Γιώργος
Λιάρου Έρρικα
Σιγάλας Απόλλωνας

Γυναίκες της Οδύσσειας

ΝΑΥΣΙΚΑ

Η Ναυσικά είναι ένα ιδιαίτερο κορίτσι με πολλά θετικά χαρακτηριστικά: διαθέτει πολλές ψυχικές αρετές, τις οποίες τις καταλαβαίνουμε μέσα από τα λόγια της: **σοβαρότητα, χάρη και ευγένεια, ευπρέπεια**. Στέκει **ψύχραιμη** απέναντι στον Οδυσσέα και του ανταποδίδει τους επαίνους: «Ξένε, ασήμαντος δε φαίνεσαι, μήτε κι η φρόνηση σου λείπει.» (ζ 229). Όταν, πάλι, απευθύνεται στις κοπέλες της συνοδείας της, τις επιπλήττει **φιλικά** για τη στάση τους: «Για πού το βάλατε στα πόδια, που αντικρύσατε έναν τέτοιο άντρα;» (ζ 243-244). Τα λόγια της προς στον ήρωα μαρτυρούν κορίτσι με **φρόνηση και ωριμότητα**. **Συνετή και παρήγορη** προς τον Οδυσσέα, αποδίδει στο Δία τη μοίρα των θνητών και τις συμφορές που τους βρίσκουν «...ο ολύμπιος Δίας, μόνος αυτός την ευτυχία μοιράζει στους ανθρώπους,...Πες πως δικά του είναι τα πάθη που σε βρήκαν και πρέπει εσύ καρτερικά να τα υπομείνεις.» (ζ 230-234). **Εξαιρετικά φιλόξενη**, εξασφαλίζει τη βοήθεια στον ικέτη της: «σ αυτή την πόλη και τη χώρα καλωσόρισες, ρούχο δε θα σου λείψει να ντυθείς μήτε και τίποτε άλλο» (ζ 235-236). Τελικά η βασιλοπούλα των Φαιάκων αποδεικνύεται **θαρραλέο κορίτσι, γεμάτο σεμνή χάρη, αυθορμητισμό, καλοσύνη και ευαισθησία παρά τη νεαρή της ηλικία**.

Α Ρ Η Τ Η

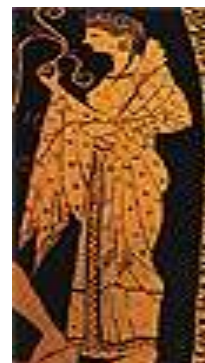
Η Αρήτη είναι γυναίκα **ευγενική** και **αξιότιμη**, μια βασίλισσα που την τιμά, την ακούει και τη σέβεται ο άντρας της και τα παιδιά της. Όλοι οι Φαίακες γνωρίζουν ότι η ακρόασή τους από αυτή θα έχει θετικό αποτέλεσμα. Σε αυτήν, συμβουλεύει η Ναυσικά τον Οδυσσέα να απευθυνθεί (ραψωδία ζ), γιατί, αν κερδίσει τη συμπάθειά της, θα πετύχει γρήγορα το νόστο του. **Ο καλός της λόγος**, λοιπόν, επιδρά ευεργετικά στις αποφάσεις του βασιλιά Αλκινόου και **η διακριτική της μεσολάβηση** οδηγεί σε ευτυχείς λύσεις. Συνεπώς, πρόκειται για **μια τέλεια οικοδέσποινα, καταδεκτική και αξιοπρεπή, πολύτιμη σύμβουλο** για το σύζυγό της, που της δείχνει αγάπη και σεβασμό.

Π Η Ν Ε Λ Ο Π Η

Ο ίδιος ο Όμηρος χαρακτηρίζει **τη γυναίκα του Οδυσσέα σκεφτική, φρόνιμη, θεία γυναίκα** (α 366, 367). Πρωτοεμφανίζεται στο έπος συνοδευόμενη από τις δύο βάγιες της (α 368). Μπροστά στους ξένους άνδρες τραβάει τη μαντίλα της γύρω στο πρόσωπό της, για να μη δώσει καμία λαβή για πονηρές σκέψεις (α 371). Η **μετρημένη και απόμακρη** στάση της μαρτυρά την αντιπάθειά της προς τους απρόσκλητους μνηστήρες και ταυτόχρονα **τη βαθιά νοσταλγία για το χαμένο της ταίρι**. Εκείνη ζει με την ανάμνηση του Οδυσσέα και την ελπίδα πως θα τον ξαναδεί. **Πιστή και σταθερά αφοσιωμένη** σε αυτόν συγκινείται από το θλιβερό τραγούδι του Φήμιου (α 365) και τον παρακαλεί να το σταματήσει μια και την αναστατώνει, αφού μιλά για αυτόν που απελπισμένα όσο και **καρτερικά περιμένει** (α 374 – 383).

Παρουσία της γυναίκας

Οι γυναίκες φορούν συνήθως έναν ανοιχτό **πέπλο**, απλό **χιτώνα** ή **χιτώνα με ψευδομάνικα**. Τους διακοσμημένους χιτώνες τους, τα **μάτια**, τα φορούσαν σαν πανωφόρια πάνω στο κεφάλι ή στους ώμους ή πάλι σα σάλι, κομψά διπλωμένους στο σώμα. Δίνουν ακόμη σημασία τόσο στην περιποίηση των μαλλιών όσο και στα κοσμήματα που θα φορέσουν. Συγκρατούν τα μακριά μαλλιά με μια απλή **ταινία** ή τα ανεβάζουν ψηλά σε **κόρυμβο** με περισσότερες, ενώ με τον **κεκρύφαλο** τα μαζεύουν χαμηλά στον αυχένα, για να μην πέφτουν προς τα πίσω. Η **πλεχτή αναδέσμη** τις βοηθά, ώστε να συγκρατούν τα μαλλιά τους ψηλά. Την κόμμωση συμπληρώνει η προσεγμένη κόσμηση: η χρυσή **στεφάνη** στολίζει τα μαλλιά, και το περίτεχνο **δίχτυ** τα κοσμεύει και τα συγκρατεί ταυτόχρονα. Πολλές γυναίκες φορούν **ενώτια** στα αυτιά και στολίζουν το λαιμό τους με κομψά **περιδέραια** και τα χέρια τους με **περιβραχιόνια**.

Αυτή την περίοδο το λευκό δέρμα και τα ξανθά μαλλιά θεωρούνται πρότυπο ιδανικής ομορφιάς. Η ιδανική, όμως, γυναίκα συνδυάζει ομορφιά και εξυπνάδα, όπως η Ναυσικά, που με τη σεμνή της χάρη, τη νεανική απλότητα, τον αυθορμητισμό και την ώριμη σκέψη της συναρπάζει τον Οδυσσέα. Η Πηνελόπη θεωρείται εξίσου πρότυπο αληθινής γυναίκας, λόγω της ευαισθησίας, της σταθερότητας και της υπομονής της. Οι γυναίκες του Ομήρου, όμορφες και περιποιημένες, διαθέτουν και ψυχικά χαρίσματα. Η ομορφιά εναρμονίζεται με την ψυχή και το σώμα, οπότε η όμορφη παρουσία μαρτυρά και την καλοσύνη της ψυχής και την ωριμότητα του πνεύματος.

Την εποχή του Μεσαίωνα, η ομορφιά περιορίζεται στα εξωτερικά χαρακτηριστικά. Όμορφη γυναίκα θεωρείται η γυναίκα με γερό και αρμονικό σώμα, σωστές αναλογίες και φωτεινό δέρμα, που υποδηλώνει υγιή οργανισμό. Γι αυτό και στους πίνακές τους οι ζωγράφοι της εποχής ντύνουν τις γυναικείες φιγούρες με έντονα, φωτεινά χρώματα, κυρίως μπλε ή πράσινο, που συμβολίζει την άνοιξη και προδηλώνει την επερχόμενη Αναγέννηση.

Την περίοδο της Αναγέννησης, καθώς σημειώνεται στροφή προς τα κλασικά πρότυπα, ο άνθρωπος αποτελεί το κέντρο του ενδιαφέροντος των κοινωνιών. Έτσι και στην τέχνη, το ανθρώπινο σώμα προβάλλεται με κάθε λεπτομέρεια. Η τέχνη μαρτυρά πως η γυναίκα της εποχής αυτής προσέχει την εμφάνισή της και δίνει ιδιαίτερη προσοχή στα μαλλιά της.

Στα νεότερα χρόνια, η ιδανική ομορφιά απομακρύνεται πολύ από αυτό που εννοούσαν οι αρχαίοι ή ακόμη και οι άνθρωποι της Αναγέννησης. Ωραία γυναίκα δεν είναι πλέον η γοητευτική Ναυσικά των ομηρικών στίχων ή η Φλώρα του Τισσιάνο, αλλά η καθημερινή γυναίκα όλων των εποχών, αδιάφορη για την προβολή του σώματός της, άνετη και φυσική στις κινήσεις της, ντυμένη το ρούχο εκείνο που μαρτυρά τους περιορισμένους ρόλους που της επιτρέπει η κοινωνία: νοικοκυράς, οικοδέσποινας, και παιδαγωγού.

Χώροι διαμονής

Την εποχή του Ομήρου οι γυναίκες έχουν πρόσβαση σε όποιο χώρο του σπιτιού αυτές επιθυμούν, ακόμη και στον ιδιωτικό χώρο όπου ο οικοδεσπότης δεχόταν και φιλοξενούσε τους φίλους του. Τον περισσότερο, όμως, χρόνο τους τον περνούν στον **γυναικωνίτη**, χώρο στον πάνω όροφο του σπιτιού. Εκεί λούζονταν, περιποιούνταν το σώμα τους και φρόντιζαν γενικότερα τη σωματική τους εμφάνιση. Ωστόσο, φρόντιζαν και για τις καθημερινές ανάγκες της οικογένειας, δίνοντας τις κατάλληλες εντολές στους δούλους του σπιτιού. Οι οικοδέσποινες δεν περνούν πολύ χρόνο στην κουζίνα, διότι το μαγείρεμα είναι καθαρά δουλειά των υπηρετριών. Οι ίδιες, ακόμη κι αν πρόκειται για μέλη της βασιλικής οικογένειας, ασχολούνται με την επεξεργασία του μαλλιού και την ύφανση στον αργαλειό, σε χώρο ειδικά διαμορφωμένο στο γυναικωνίτη. Όταν η ανάγκη επιβάλλει την παρουσία τους μπροστά σε άνδρες, όπως π.χ. στο **μέγαρο** του μυκηναϊκού ανακτόρου, τη μεγάλη αίθουσα που φιλοξενεί την εστία, εμφανίζονται συνοδευμένες από τις βάλγες, καλύπτοντας το κεφάλι τους με τη μαντίλα, δείγμα συστολής μπροστά σε ξένους άντρες, με τους οποίους, όμως,

συνδιαλέγονται άνετα. Το ίδιο προσεκτικές στη συμπεριφορά τους είναι και έξω από τον **οίκο** τους, για να μη δώσουν λαβή για σχόλια.

Μπορεί την εποχή του Ομήρου, η γυναίκα να κυκλοφορεί ελεύθερα μέσα και έξω από το σπίτι, όπως και να διαθέτει ελευθερία λόγου, αλλά μέχρι τη σημερινή εποχή υπάρχει ... απόσταση. Σήμερα είναι δεδομένο πως θα βγούνε από το σπίτι τόσο για να εργαστούν, όσο και για να διασκεδάσουν, αντίθετα από την Ομηρική εποχή, που την πρωταρχική έως μόνιμη θέση στη διασκέδαση την είχε ο άντρας!

Γυναικείες ασχολίες

Οι καθημερινές ασχολίες των γυναικών **στους Ομηρικούς χρόνους** είναι ποικίλες. Μέσα στο σπίτι απασχολούνται με το μαγείρεμα, το άλεσμα, το ζύμωμα, το πλάσιμο και το ψήσιμο. Αλλά και έξω από το σπίτι πλένουν, στεγνώνουν και αρωματίζουν τα ρούχα, γεμίζουν τους αμφορείς κρασί και μαζεύουν καρπούς από τα δέντρα. Γυναίκες αριστοκρατικής καταγωγής, καταπιάνονται με τις ίδιες δουλειές με τις υπηρέτριες: η Ναυσικά πάει τα ρούχα της στο ποτάμι, για να τα πλύνει και η Πηνελόπη υφαίνει ακούραστα στον αργαλειό. Η ύφανση και η επεξεργασία του μαλλιού, επειδή εξασφαλίζει τον απαραίτητο ρουχισμό για τους ανθρώπους του οίκου, θεωρείται ως η κυριότερη εργασία. Μαζί με το συντονισμό των υπόλοιπων εργασιών - έργο ευθύνης- είναι η κυριότερη ασχολία της βασίλισσας, ενώ δευτερεύουσες και κοπιαστικότερες εργασίες αναλαμβάνουν αποκλειστικά οι υπηρέτριες.

Στην Κλασική εποχή οι γυναικείες ασχολίες ελάχιστα διαφοροποιούνται. Το μαγείρεμα, το άλεσμα των δημητριακών και το ψήσιμο του ψωμιού είναι πρωταρχικές ασχολίες και στις δύο εποχές. Αγγειογραφίες αυτής της εποχής παρουσιάζουν γυναίκες να συλλέγουν καρπούς από τα δέντρα, να αρωματίζουν ρούχα και να αντλούν νερό από δημόσια κρήνη, να υφαίνουν, να επεξεργάζονται το μαλλί και να γεμίζουν τους αμφορείς με κρασί.

Η ομηρική γυναίκα είναι, γενικά, πολυάσχολη, θυμίζοντας τη σύγχρονη. Σήμερα, τόσο η γυναίκα της πόλης, όσο και της υπαίθρου, επαναλαμβάνει τις ίδιες δουλειές με τη βοήθεια, όμως, ηλεκτρικών συσκευών και εξελιγμένων μηχανημάτων, ώστε να κερδίζει κόπο και χρόνο.

Η θέση της γυναίκας μέσα από τα κείμενα

	Απόψεις για τη γυναικεία φύση
Πλάτων (Τίμαιος 41d-42c)	Το καλύτερο είδος της ανθρώπινης φύσης, που είναι διπλή, είναι ο άνδρας. Όσο ζει, η ψυχή του, εμφυτευμένη στο σώμα του, δοκιμάζεται από πολλά πάθη. Αν τα κατανικήσει, ζει και μετά το σωματικό θάνατο. Αντίθετα, αν νικηθεί από αυτά- άρα δεν έχει ζήσει ηθικά τη ζωή του- η ψυχή του μετά το θάνατο, στη δεύτερη γέννησή του, θα πάρει τη μορφή της γυναίκας. Η γυναικεία φύση είναι, δηλαδή, η προσωποποιημένη αποτυχία του ανθρώπου να ζήσει σωστά στη πρώτη ζωή του, γι αυτό στη δεύτερη η ψυχή τιμωρείται και υποβιβάζεται, παίρνοντας γυναικεία μορφή.
Αριστοτέλης (Πολιτικά 1225a 26-1225 8)	Η γυναίκα είναι «εκ φύσεως αρχομένη». Επομένως δεν μπορεί να υπάρξει παρά μόνο από κοινού με το «εκ φύσεως αρχον», δηλαδή τον άνδρα.
Θεολόγοι Απ. Παύλος (Α΄ προς Κορινθίους επιστολή ΙΑ΄, 3, 7-12) Ιερός Αυγουστίνος (Εξομολογήσεις XIII, 47)	Και τα δύο φύλα είναι δημιουργήματα του Θεού, ωστόσο, ο άνδρας είναι η κεφαλή της γυναίκας, καθώς αυτή πλάστηκε από αυτόν και όχι το αντίστροφο. Η γυναίκα είναι από τη φύση της υποτακτική και υπάκουη στον άνδρα λόγω της δικής του σωματικής υπεροχής, όμως έχει ίδιες ακριβώς με αυτόν πνευματικές ικανότητες.
Σύγχρονο κείμενο	

Συμπέρασμα

Διαπιστώνουμε ότι οι αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι συμφωνούν σχετικά με τη φυσική κατωτερότητα της γυναίκας απέναντι στην ανωτερότητα του άνδρα. Η γυναίκα από τη φύση της δεν μπορεί να εξισωθεί με τον άνδρα, κυρίως λόγω σωματικής ανεπάρκειας αλλά και πνευματικής μειονεξίας. Είναι μόλις καλύτερη από δούλο και η απαρχή της ηθικής πτώσης του ατόμου. Ακόμη και οι χριστιανοί θεολόγοι που αρχικά διαπιστώνουν ότι και τα δύο φύλα είναι δημιουργήματα του Κυρίου, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι ο άνδρας υπερέχει και άρα καθοδηγεί και κυριαρχεί. Μόνον ο Ιερός Αυγουστίνος αναγνωρίζει ότι η διανοητική ικανότητα είναι ίδια και στα δύο φύλα.

	Απόψεις για τη γυναικεία αρετή
Πλάτων	
Αριστοτέλης (Πολιτικά 1259b 28 – 1260a 23)	Η γυναίκα διαθέτει διανοητικές και ηθικές αρετές, όπως και ο άνδρας αλλά σε μικρότερο βαθμό, δηλαδή στο βαθμό που να συμπληρώνει και να υπηρετεί τις αντίστοιχες του άνδρα. Πιο συγκεκριμένα, σωφροσύνη πρέπει να έχει όσο της χρειάζεται. ανδρεία και δικαιοσύνη, πάλι, όσο απαιτείται για να φέρει εις πέρας το έργο της. Γι αυτό και οι αρετές της δεν χαρακτηρίζονται «γυναικείες» (Σωκράτης) σε αντιδιαστολή με τις «ανδρικές» αλλά «υπηρετικές» σε αντιδιαστολή με τις «αρχηγικές».
Θεολόγοι	
Σύγχρονο κείμενο	

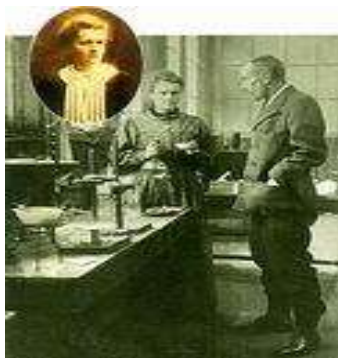
	Απόψεις για την κοινωνική και πολιτική θέση της γυναίκας
Πλάτων	
Αριστοτέλης (Πολιτικά 1225a 26 – 1225b 8)	Το θηλυκό, ασφαλώς δεν είναι υπόδουλο, κυριαρχείται, όμως, από το αρσενικό, γιατί το αρσενικό από τη φύση του εξουσιάζει ενώ το θηλυκό από τη φύση του εξουσιάζεται.
(Πολιτικά 1259b 1-10)	Η σχέση αυτή εξουσίας μεταξύ τους είναι σταθερή και δεν μεταβάλλεται.
Θεολόγοι Απ. Παύλος (Προς Εφεσίους επιστολή Ε΄22 – 24)	Η γυναίκα υποτάσσεται στον άνδρα, όπως η εκκλησία στο Χριστό, καθώς ο άνδρας είναι η κεφαλή της γυναίκας, όπως και ο Χριστός είναι η κεφαλή της εκκλησίας
Ιερός Αυγουστίνος (Εξομολογήσεις XIII, 47)	Η γυναίκα υποτάσσεται και υπακούει στον άνδρα, όπως ακριβώς στον καθένα μας ένα μέρος της ψυχής μας υπακούει σε ένα άλλο μέρος, αυτό που αποφασίζει, τη βούλησή μας.
Σύγχρονο κείμενο	

Συμπέρασμα

Από τα αρχαία χρόνια μέχρι πρόσφατα, η γυναίκα, πιστεύεται, πως πρέπει να είναι πλήρως υποταγμένη στον άνδρα, καθώς έτσι ορίζει η φύση. Επομένως, η αγωνιστική αντίδραση της γυναίκας ενάντια σε αυτή την αντίληψη, που της εξασφαλίζει έναν υποδεέστερο ρόλο στη ζωή, προκαλεί αληθινή επανάσταση στα κοινωνικά καθιερωμένα. Παρόλα αυτά, η γυναίκα κερδίζει τη θέση της στην κοινωνική και πολιτική ζωή, συμβάλλοντας έτσι στην ανάπτυξη του ανθρώπινου πολιτισμού.

Διάσημες γυναίκες

ΜΑΡΙ ΚΙΟΥΡΙ

Όνοματεπώνυμο: Μαρία Σκλοντόβσκα - Κιουρί

Χρονολογία γέννησης: 1867

Χρονολογία θανάτου: 1934

Χώρος προσφοράς και διάκρισης: Επιστήμη της Χημείας. Πιο συγκεκριμένα, θέμα της διατριβής της ήταν οι ενώσεις ουρανίου, που ακόμα και στα σκοτεινά εξέπεμπαν ακτίνες που πρόσβαλλαν μία φωτογραφική πλάκα.

Ιστορική περίοδος δράσης: 1828 ανακαλύπτει το πολώνιο και το ράδιο

1911 βραβεύεται με Νόμπελ Χημείας

1914-1918 δημιουργεί το ίδρυμα Κιουρί

Προσφορά: 1. Ανακάλυψη δύο ραδιενεργών στοιχείων, του πολωνίου και του ραδίου.
2. Οργάνωση ραδιολογικών υπηρεσιών του γαλλικού στρατού (ίδρυση μονάδων για ακτινογραφίες και ακτινοθεραπείες).

ΑΣΠΑΣΙΑ Η ΜΙΛΗΣΙΑ

Όνοματεπώνυμο: Ασπασία

Χρονολογία γέννησης: 470 π.Χ.

Χρονολογία θανάτου: 400 π.Χ.

Χώρος προσφοράς και διάκρισης: Πολιτική ζωή της αρχαίας Αθήνας

Ιστορική περίοδος δράσης: 440 – 428 π.Χ.

Προσφορά:

1. Συμμετείχε στη δημόσια ζωή : με την υψηλή της μόρφωση έγινε το επίκεντρο πνευματικών ανθρώπων, συγγραφέων και φιλοσόφων, που συγκεντρώνονταν στο σπίτι της και δίδασκαν μέσα από συζητήσεις.
2. Επηρέασε διαμέσου του Περικλή την πολιτική ζωή του αθηναϊκού κράτους.
3. Υποκίνησε την πολεμική εκστρατεία κατά της Σάμου και ίσως τον Πελοποννησιακό πόλεμο.
4. Υπήρξε πρότυπο γυναικείου χαρακτήρα φιλοσοφικού έργου (Πλάτωνος Συμπόσιο) και αναφορές καθώς και κριτικές στο πρόσωπό της υπάρχουν πολλές σε ιστορικά, ποιητικά και φιλοσοφικά έργα της αρχαιότητας.
5. Η ζωή της ενέπνευσε μυθιστοριογράφους και ποιητές των τελευταίων αιώνων, κυρίως τους ρομαντικούς.

ΜΑΝΤΩ ΜΑΥΡΟΓΕΝΟΥΣ

Όνοματεπώνυμο: Μαντώ Μαυρογένους

Χρονολογία γέννησης: 1796

Χρονολογία θανάτου: 1840

Χώρος προσφοράς και διάκρισης: Εθνικός Απελευθερωτικός Αγώνας

Ιστορική περίοδος δράσης: Ελληνική Επανάσταση 1821-1827

Προσφορά:

- α. Καταδίωξη πειρατών στις Κυκλάδες
- β. Προσωπική συμμετοχή στα πεδία μαχών Πηλίου, Φθιώτιδας, Λιβαδειάς
- γ. Ενίσχυση φιλελληνικού ρεύματος στη Γαλλία με επιστολές σε γυναικείους κύκλους.
- δ. Ηθική ενίσχυση των αγωνιστών της Επανάστασης
- ε. Οικονομική ενίσχυση του Αγώνα με την οικογενειακή της περιουσία